महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयको

कार्ययोजना अन्तर्गतको

प्रस्तावित कार्यक्रम

मानसिक समस्या व्यवस्थापनका लागि मनोसामाजिक परामर्श/विमर्श सेवा सम्बन्धी एकीकृत कार्ययोजना, २०७७

क्र.स.	कार्यक्रम	समय अवधि			जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	बजेट व्यवस्थापन	कैफियत
		तत्कालीन	मध्यकालीन	दीर्घकालीन				
१	सामाजिक विषय वस्तुमा सचेतना /मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्ने उद्देश्यले Audio Portal सचालन /व्यवस्थापन गर्ने ।	तत्काल	मध्यकाल		महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, राष्ट्रिय महिला आयोग	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, नेपाल प्रहरी,सरोकारवाला गैर सरकारी सघसस्था	आवश्यकतानुसार	नागरिकहरुलाई सामाजिक सरोकारका बिषयमा संबन्धित निकायबाट भए गरेका कामहरुको जानकारी दिन आवश्यक भएकोले
२	लैङ्गिक हिंसाबाट पीडित महिला तथा बालिकालाई तत्काल निशूल्क उपचार तथा मनोसामाजिक परामर्श सेवा उपलव्ध गराउने ।	तत्काल			सम्बन्धित स्थानीय तहहरु	नेपाल प्रहरी संरक्षण विषयगत क्षेत्रमा आवद्द संघसंस्थाहरु (स्थानीय तहमार्फत) स्वाथ्य मन्त्रालय	निशुल्क	विषयगत क्षेत्रमा आवद्द संघ संस्थाहरुको सञ्जाल देशभरी व्याप्त भै हाल सेवा दिइरहेकोले (स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम नै क्रियाकलाप)
३	घरेलु हिसाका पीडित भएका महिला, बालिका र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकहरुको लागि निशूल्क उपचार, मनोसामाजिक परामर्श, कानुनी सहायताको व्यवस्था गर्ने ।	तत्काल	मध्यकालिन		सम्बन्धित स्थानीय तहहरु	तिनै तहका सरकार संरक्षण विषयगत क्षेत्रमा आवद्द संघसंस्थाहरु	निशुल्क	हिसा बढीरहेको र बढ्ने जोखिम रहेको (स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम नै क्रियाकलाप गर्नुपर्ने)
४	पुनर्स्थापना केन्द्रमा आश्रय लिई बसेका महिलाहरुको हेरचाह तथा सेवामा खटिएका महिला कर्मचारीहरुलाई आवश्यक पर्ने आधारभूत स्वास्थ्य सामाग्रीहरु उपलव्ध गराउने तथा उनिहरुलाई समेत मनोसामाजिक परामर्श दिने।	तत्काल			स्थानीयतह	स्वास्थ्य मन्त्रालय नेपाल प्रहरी प्रदेश सरकार संरक्षण विषयगत क्षेत्रमा आवद्द संघसंस्थाहरु	सवैतहको सहकार्यमा वजेट आवश्यकतानुसार	स्वास्थ्य शंवेदनशिल विषय भएकोले (स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम नै क्रियाकलाप गर्नुपर्ने)

५	मनोसामाजिक परामर्श सेवा मार्फत आत्महत्या रोकथाम तथा आत्मवल, मनोवल बढाउने सन्देशमूलक सामग्रीहरु मनोसामाजिक परामर्श सन्देशहरु निर्माण, संकलन र एकीकृत गरी प्रकाशन तथा प्रसारण गर्ने ।	तत्कालीन	मध्यकालीन	दीर्घकालीन	संचार सूचना प्रविधि मन्त्रालय रेडियो नेपाल नेपाल टेलेभिजन स्थानीय तहका संचार माध्यमहरु सामुदायिक F.M. रेडियोहरु	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय स्वास्थ्य मन्त्रालय राष्ट्रिय महिला आयोग, संरक्षण विषयगत क्षेत्रसंग आवद्ध संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	हाल सम्प्रेषण र प्रसारण भएका जनचेतनामुलक सामग्रीलाइ एकीकृत गर्ने र व्यापक रुपमा प्रभावकारी प्रसारण गर्नुपर्ने भएकोले

सचिव

मन्त्री

६	विभिन्न संघसंस्थाको सहयोगमा विगतमा मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी तालिम प्राप्त गरेका महिला विकासतर्फका कर्मचारी,सामाजिक परिचालिका तथा मनोसामाजिक परामर्शदाताहरु र सहकारी संस्थाहरु समूहमा आवद्ध लगायत अन्यको रोष्टर खडा गरी थप क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र सो रोष्टरलाई सम्वन्धित स्थानीय तह\ निकायहरुमा पठाउने ।	तत्कालीन	मध्यकालीन		महिला तथा बालबालिका विभाग स्वास्थ्य मन्त्रालय	प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय संघीय मामिला तथा सामन्य प्रशासन मन्त्रालय WHO UNFPA Protection Cluster सरोकारवाला संघ संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	विगतमा तालीम प्राप्त मनोसामाजिक परामर्शकर्ताहरुको रोष्टर खडा गरी स्थानीय तहसम्म परिचालन गर्न र पुनर्ताजकी तालीम प्रदान गर्न जरुरी भएको
७	मनोसामाजिक परामर्श सेवा निरन्तर प्रवाह गर्न सात वटै प्रदेशमा सम्पर्क संस्था स्थापना गरी दीर्घकालीन व्यवस्थापन गर्ने।		मध्यकालीन	दीर्घकालीन	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या , मन्त्रालय, प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय स्थानीय तह Protection Cluster	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सम्बन्धित विकास साझेदार र गैर सरकारी संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	मनोसामाजिक परामर्श/विमर्शको माध्यमबाट आत्महत्या रोकथाम तथा मनोबल बढाउन प्रदेशस्तरमा जिम्मेवारी दिदा सम्पर्क संस्थाले प्रभावकारी सेवा दिन सक्ने भएकोले

८	नेपाल प्रहरी, महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविका नर्स\स्वास्थ्य स्वयमसेवक क्वारेन्टाइनमा कार्यरत कर्मचारी तथा हरेक विपदमा पहिलो सेवाप्रदायकको भूमिका निर्वाह गर्ने कर्मचारीहरुको लागि मनोसामाजिक परामर्श/विमर्श सेवा प्रदान गर्ने ।	तत्कालीन			स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य मन्त्रालयको मानसिक स्वास्थ्य डिभिजन मार्फत (Mental Health Protection Unit) राष्ट्रिय महिला आयोग Protection Cluster,	गृह मन्त्रालय संघीय मामिला तथा सामन्य प्रशासन मन्त्रालय	आवश्यकतानुसार	हिंसा पीडित आत्महत्या गर्न खोजेका व्यक्तिहरुलाई निशुल्क तथा आत्महत्याको प्रयासको/ आत्महत्या दुरुत्साहनको सूचना सहज प्राप्त गर्न र तत्काल उद्धार गर्न आवश्यक भएकोले
९	प्रार्थमिक तहदेखि नै बालबालिका तथा किशोर किशोरीहरुलाई सामाजिक दायित्व, आत्मबल, आत्मविश्वास एवम, मनोबल वृद्धि गराउने पाठ्यसामग्री तयार पारी उच्च शिक्षासम्म अध्ययन अध्यापन गराउने		मध्यकाल	दीर्घकाल	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय , प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्थानीय तह, सामुदायिक विद्यालय	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय स्थानीय तह निजी विद्यालयका छाता सङ्गठनहरु	आवश्यकतानुसार	सामाजिक सशक्तीकरणका लागि महत्वपूर्ण औजार शिक्षा भएकोले ।

सचिव

पार्वत गुरुङ
मन्त्री

१९	वैदेशिक रोजगारीबाट रोजगारी गुमाएर फर्किएका महिला तथा किशोरी र सरोकारवाला व्यक्तिहरुलाइ मनोसामाजिक परामर्शप्रदान गर्ने ।	तत्काल	मध्यकाल		स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	महिला, बालबालिका तथा जयेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, प्रदेश सामाजिक मन्त्रालय, स्थानीय तह मनोसामाजिक परामर्शदाता संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	वैदेशिक रोजगार बोर्डबाट प्रस्ताव गरी स्वीकृत गरिएको कार्यक्रममा रु. ५० लाख विनियोजन भएको ।
२०	मनोसामाजिक परामर्श / विमर्श सम्बन्धी भएगरेका काम केन्द्रीय निर्देशक समितिमा नियमित रुपमा प्रतिवेदनको व्यवस्था मिलाउने	तत्काल	मध्यकाल	दीर्घकालीन	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, बालबालिका तथा जयेष्ठ नागरिक मन्त्रालय,	गृह मन्त्रालय, राष्ट्रिय महिला आयोग, सरोकार गैरसरकारी संघसंस्था ।	आवश्यकतानुसार	प्रतिवेदन प्रणाली मार्फत आगामी दीर्घकाल योजना तर्जुमा गर्न आवश्यक भएकोले

१०	समाजमा रहेका ज्येष्ठ नागरिक/ असक्त, परित्यक्त आफ्नाजन नभएका सहाराविहिन भै सरकारले संरक्षण गरिनुपर्ने महिला ज्येष्ठ नागरिक,एकल महिला तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको लागि संरक्षण र सहज जीवनयापन गराउन मनोविमर्श सेवा प्रवाह गर्ने ।	तत्काल		दिर्घकाल	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	नीजि क्षेत्र, सहकारी क्षेत्र, सरोकारवाला गैरसरकारी संघसंस्थाहरु, अपाङ्गता महासंघ, ज्येष्ठ नागरिक संघसंस्था र संचालनमा रहेका पुनर्स्थापना केन्द्रहरु।	आवश्यकतानुसार	संविधानको मर्मानुसार प्रत्येक नागरिकको वाच्नपाउने हकको संरक्षण गर्नु राज्यको प्रमुख दायित्व भई सुखि नेपाली र समृद्ध नेपालको लक्ष्य प्रासिका खातिर ।
११	कोभिड १९ तथा अन्य विपदबाट पीडित भएका र सो को कारण मानसिक समस्या भएका व्यक्तिहरुलाई मनोसामाजिक परामर्श साथै समाजमा सामाजिकीकरण गराउदै जीविकोपार्जनमा सहज व्यवस्थापन गर्न जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रमसंग आवद्ध गराउने ।	तत्काल	मध्यकाल	दीर्घकाल	महिला ,बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, कृषि तथा पशुपछी मन्त्रालय, उधोग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	विकास साझेदार संस्था , गैर सरकारी संघसंस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	मानसिक सबलताकासाथ जीवननिर्वाहका लागि वैकल्पिक योजना सहित आत्महत्याका प्रयास रोक्न आवश्यक भएको ।

सचिव

पार्वत गुरुङ
मन्त्री

१२	कसैले आत्महत्या गर्न लागेको सूचना कुनैपनि माध्यमबाट जानकारी प्राप्त गरेमा प्रविधिको प्रयोग गरी आत्महत्या प्रयास गर्न लागेको स्थान,क्षेत्र र व्यक्ति पत्ता लगाई उक्त घटनाको रोकथाम गरी निजलाई आवश्यक मनोसामाजिक परामर्श\ विमर्श सेवा दिने ।	तत्काल	मध्यकाल	दीर्घकाल	नेपाल प्रहरी Protection Cluster मनोसामाजिक परामर्श केन्द्रहरु	गृह मन्त्रालय, राष्ट्रिय महिला आयोग, सरोकारवाला गैर सरकारी संघसंस्थाहरु	आवश्कतानुसार	मानिसको जीवन जिउन पाउने अधिकारको संरक्षण गर्नु राज्यको दायित्व भएकाले ।
१३	आत्महत्याका हालसम्म प्राप्त तथ्यहरुको अनुसन्धान गरी प्राप्त नतिजाका आधारमा भविष्यमा पर्न जाने असरहरू न्यूनीकरण गर्ने ।		मध्यकाल	दीर्घकाल	गृह मन्त्रालय नेपाल प्रहरी, जिल्ला न्यायधिवक्ताको कार्यालय	तीन तहका सरकारहरु	आवश्यकतानुसार	आत्महत्या जस्तो अपराधलाई निर्मूलीकरण गर्ने आवश्यक भएको ।
१४	मनोसामाजिक परामर्श केन्द्रसंग निकट सम्पर्कमा रही १५\१५ दिनमा मनोसामाजिक परामर्शकर्तासंग ,आत्मवल वृद्धि र सामाजिक जीवन सहज बनाउने सम्बन्धमा छलफल र अन्तर्क्रिया गर्ने		मध्यकाल	दीर्घकाल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, Protection Cluster स्वास्थ्य मन्त्रालयको मानसिक स्वास्थ्य डिभिजन मार्फत (Mental Health Protection Unit)	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय महिला आयोग, महिला ,बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय। सरोकारवाला गैर सरकारी संघसंस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	सहयोग , समन्वय र सहकार्यबाट समस्या समाधान गर्ने सहज भएकाले ।

१५	संघमा रहेको मनोसामाजिक परामर्श समन्वय केन्द्रले सबै प्रदेशमा रहेका परामर्शदाताहरुलाई सशक्तीकरण गर्न तालीम लगायत अन्य सुपरिवेक्षण सहायता प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।		मध्यकाल	दीर्घकाल	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या तथा मन्त्रालय प्रदेश सामाजिक मन्त्रालय, स्थानीय तह मनोसामाजिक परामर्श/विमर्श दाता संस्थाहरु	आवश्यकतानुसार	तीनै तहका सरकारसंग मनोसामाजिक परामर्श सेवा प्रवाह गर्न समन्वय, सहकार्य र सहजीकरण गर्न आवश्यक भएकोले हाललाई स्वास्थ्य मन्त्रालयमा (Mental Health Protection Unit) लाई केन्द्रको रुपमा विकास गर्ने उक्त डिभिजनबाट तालीमका लागि निर्देशिका समेत बनिसकेको अवस्था भएकोले ।
१६	तीनै तहमा गठित लैगिक हिसा निवारण गर्ने संयन्त्र तत्काल उद्धार तथा राहत समितिमा अनिवार्य रुपमा मनोसामाजिक परामर्शकर्ता समेतको प्रतिनिधित्व गराउने	तत्काल			महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, प्रदेश सामाजिक मन्त्रालय,	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, Protection	जिम्मेवार निकायहरुले न्यूनतम बजेट	लैगिक हिसा तथा अन्य जुनसुकै प्रकारका हिसामा परेका महिला,

	।				स्थानीय तह	Cluster , सरोकार गैरसरकारी संघसंस्था ।	आवश्यक	वालिका तथा किशोरीहरु आत्महत्या गर्ने जोखिम उच्च भएकाले ।
१७	हाल संचालन भैरहेको एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्र (OCMC) मा उपलब्ध मनोसामाजिक परामर्शकर्ताहरुबाट सम्बन्धित केन्द्रमा अन्य कर्मचारीहरुलाई समेत मनोसामाजिक परामर्श दिने व्यवस्था मिलाउने	तत्काल			स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय,	महिला, बालबालिका तथा जयेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्थानीय तह	आवश्यकतानुसार	(OCMC) लाइ थप प्रभावकारी बनाउदै क्षमता विस्तार गर्नुपर्ने
१८	हिसा पीडित तथा प्रभावितहरुलाई उद्धार तथा संरक्षणमा राखिने सबै अल्पकालिन\दीर्घकालीन पुनर्स्थापना केन्द्र \सेवा केन्द्र तथा सबै एकद्धार संकट व्यवस्थापन केन्द्रमा अनिवार्य रुपमा मनोसामाजिक विमर्शकर्ताको पद नै सृजना गरिनुपर्ने र सबै जिल्लामा प्रभावकारी सेवा प्रदानका लागि मानसिक स्वास्थ्य उपचार केन्द्रको स्थापना तथा सुदृढीकरण गर्ने ।	तत्काल		दीर्घकाल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	राष्ट्रिय महिला आयोग, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह विकास साझेदार गैरसरकारी संघसंस्था	आवश्यकतानुसार	मानसिक रोगको उपचार लागि छुट्टै स्वास्थ्य केन्द्र बनाउनुपर्ने भएको
२१	अनुगमन संयन्त्र निर्माण गर्ने ।				स्वास्थ्य मन्त्रालयको मानसिक स्वास्थ्य डिभिजन मार्फत (Mental Health Protection Unit)	संघीय मामिला तथा सामन्यप्रशासन मन्त्रालय प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय स्थानीय तह	आवश्यकतानुसार	मनोसामाजिक सेवा प्रभावकारी संचालन गरी प्रत्येक व्यक्तिको आत्मवल बढाउन आवश्यक भएको

पुनश्च :संघसंस्था भन्नाले सम्बन्धित स्थानीय तहमा संचालित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरु बुझ्नुपर्छ ।